

Byla jsem kurýrem

Svědectví o přípravách na přechod Stanislava Devátého do ilegality

EWA KLOSOVÁ

(v roce 1989 Ewa Głowacka-Puci)

Za své seznámení s předními českými disidenty v posledních letech totality překvapivě vděčím zvěřinci Ústavu experimentální medicíny, který sídlil na bývalé třídě Lidových milicí. Přijali mě tam koncem roku 1987, přestože jsem jako čerstvě přistěhovaná Polka mluvila velmi špatně česky. Měli nejspíš nouzi o pracovníky ochotné pečovat o nešťastná zvířata, sužovaná vězněním a různými experimenty. Ačkoli mne má kvalifikace získaná v Polsku předurčila být vedoucí tohoto zařízení, často jsem musela veškerou práci zastat jen s jedinou pracovnící. Tehdy mi šéf technického oddělení „půjčoval“ k výpomoci myčku laboratorního skla v ústavu – Annu Šabatovou.

S Aničkou se nám velmi dobře spolupracovalo a ještě lépe povídalo. Brzy mě pozvala domů, abych poznala jejího manžela, Petra Uhla. V Anglické u Uhlů jsem pak bývala častým hostem a postupně jsem měla příležitost alespoň letmo poznat skoro všechny nejdůležitější české chartisty. Dveře u Uhlů se totiž skoro vůbec nezavíraly. Atmosféra permanentního diskusního klubu se mi moc líbila a zajímavé byly též hovory na balkóně nebo psaní vzkazů. Jedno i druhé mělo znemožnit odposlech. Všechno to příjemně zahřívalo mého bojovného polského ducha. Pro Petra Uhla jsem překládala do polštiny některá prohlášení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS) a tím jsem se dozvíдалa i o dalších zajímavých disidentech, kteří zrovna nebyli na svobodě a o jejichž práva členové Charty 77 urputně bojovali.

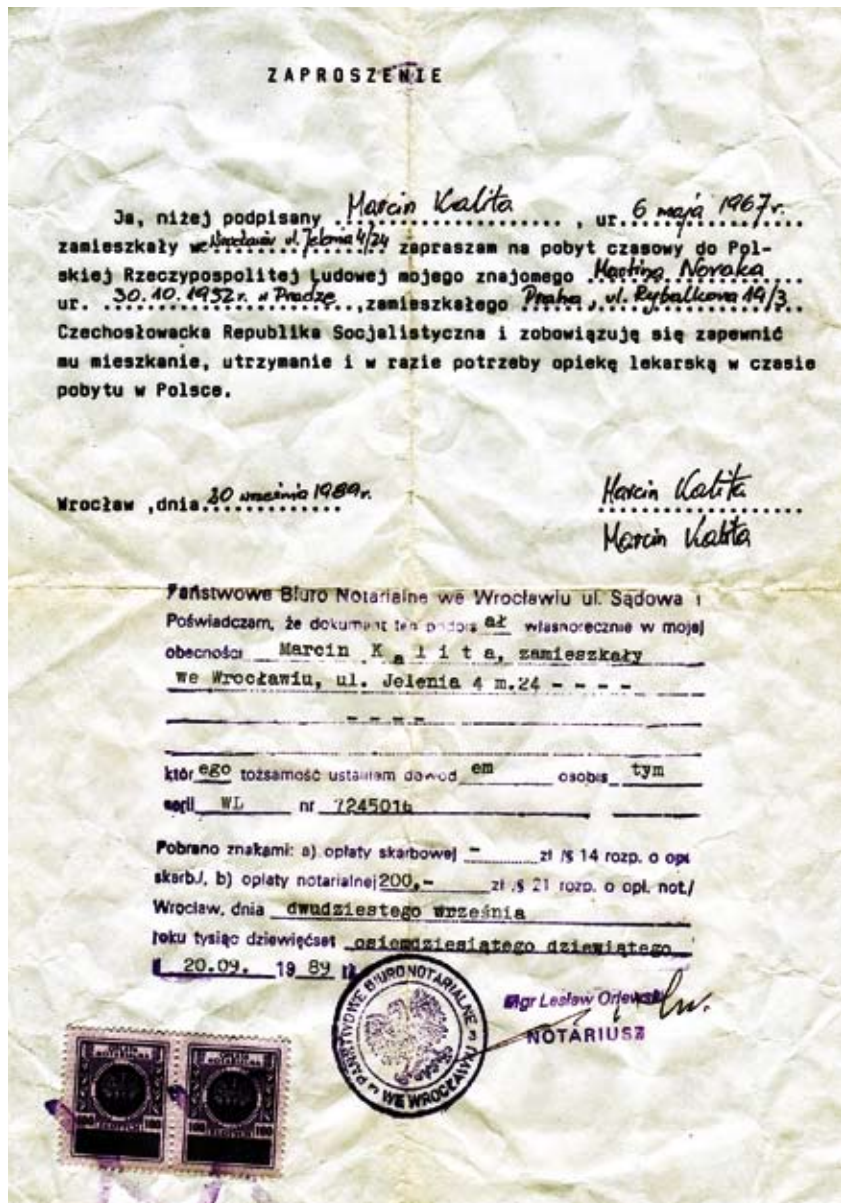
Jaroslav Broda v průběhu Festivalu nezávislé československé kultury ve Wroclavi 4. 11. 1989
Foto: archiv Ewy Klosové

Jeden z organizátorů festivalu Mieczysław Piotrowski – Ducin v listopadu 1999 Foto: archiv Ewy Klosové

PŘÍPAD STANISLAV DEVÁTÝ

Díky prohlášením VONSu jsem mimo jiné poznala i případ Stanislava Devátého, člověka proslulého svým hladovkami, které následovaly po každém neoprávněném zatčení. Tyto hladovky v kritickém okamžiku vždy donutily mocné československého režimu Standova propustit, aby jim ve vězení nezemřel. Avšak takovou praxi by nikdo nemohl provozovat donekonečna, aniž by vážně ohrozil svůj život, nebo ho dokonce obětoval. V létě roku 1989 hrozilo Devátému další uvěznění a on by jistě zas zahájil hladovku. Standův organismus byl už značně vyčerpaný a lékaři tvrdili, že by se mohl úplně zhroutit. Přátelé a kamarádi z disentu byli odhodláni další Standova zatčení už nepřipustit. Jejich možnosti však byly v té době velmi omezené. Rozhodli se využít svých kontaktů v Polsko-československé solidaritě, která tehdy působila v Polsku velmi aktivně. Napadlo je požádat Poláky, zda by byli ochotni se Standy ujmout a ukrýt ho na svém území. Potřebovali však nějakého kurýra,

Pozvání, jehož pomocí se polští přátelé pokusili legalizovat pobyt S. Devátého v Polsku. Devátý tu vystupuje jako Martin Novák. Foto: archiv Stanislava Devátého

kteřý by s takovým návrhem do Polska zajel. A v případě souhlasu z polské strany domluvil den, hodinu a místo Standova útěku z Československa.

Už nevím, koho to napadlo, snad Aničku Šabatovou nebo Petra Uhla, že bych tím kurýrem mohla být já. Ani si nevzpomínám, jak mě tehdy v létě roku 1989 oslovili. Ve zvěřinci s Aničkou jsem už nepracovala a od ledna

1989 jsem své kontakty s opozicí, na radu samotných disidentů, velmi omezila. To abych nedávala další záminky československé kontrarozvědce, která se mne snažila nalákat ke spolupráci.

KONTRARozVĚDKA NESPÍ

V revolučním roce 1989 jsem pracovala jako uklízečka v tehdejší Paláci

Ewa Klosová a Jaromír Broda v listopadu 1989

Foto: archiv Ewy Klosové

kultury. A to k velkému údivu některých přátel od Uhlů, že mě tam jako člověka, který se stýká s opozicí, vůbec přijali. Snad nějakým nedopatřením.

Tehdy jsem navíc překládala různé texty do polštiny pro Orbis. A ještě jsem se naivně hlásila o překlady pro Mezinárodní organizaci novinářů (MON), aniž bych tušila, do jaké míry jsou tyto organizace prorostlé komunisty a udavači. Uklízet jsem se rozhodla, abych měla nějaký stálý příjem a k tomu dost času na překladatelskou práci. Moc jsem si však této výhody neužila. V lednu mě oslovili dva důstojníci československé kontrarozvědky, kteří mi nabídli mnohem lepší pracovní zařazení. Přestože na mne ti pánové šli velmi chytře, prokoukla jsem je a jejich nabídku jsem odmítla. Vždyť požadovali „jen“ informace o dění v bytě Anny Šabatové a jejího manžela.

Brzy po odmítnutí následoval vyhazov z Paláce kultury, nakladatelství Orbis přerušilo spolupráci a MON ztratil zájem. Všechny dveře se přede mnou uzavřely. Tehdy jsem poprvé na vlastní kůži pocítila, co znamená být „vyvrhelem“ ve společnosti. A také jsem se začala opravdu bát, co na mne může režim ještě přichystat. Přesto jsem se v létě 1989 na konspirativní schůzku s disidenty v restauraci Demínka dostavila.

Jestli si dobře vzpomínám, oslovili mě tam Anička Šabatová, Petr Uhl a Ivan Lamper. Vysvětlili mi, co všechno se může se Standou Devátým stát, když ho režim zase uvězní. A požádali mě, jestli bych byla ochotna risknout cestu do Wrocławu a domluvit s představiteli Polsko-československé solidarity, Mirkem Jasińským nebo Jarkem Brodou, možnost ukrytí Standy v Polsku na dobu neurčitou.

Cítila jsem, že takovou výzvu nemohu odmítnout.

Jedině ten polský bojovný duch mi pomohl překonat velký strach, s nímž jsem po psychickém nátlaku rozvědčíků a po ztrátě všech možností zaměstnání od ledna žila. Veškeré polské kontaktní adresy, telefonní čísla a hesla domluvená pro mimořádné případy jsem se musela naučit nazpaměť. V případě nezdaru akce by jakékoliv zápisky působily v náš neprospěch. V Demínce jsme si s Ivanem Lamperem domluvili termín schůzky, na níž mu po svém návratu předám informace dovezené z Wrocławu. A už jsem jela.

AKCE „SALMONELLA“

Koupila jsem si lístek na rychlík Bohemia do Poznaně, kde žili moji rodiče, a nejdříve jsem jela k nim. V tom mi režim nemohl zabránit. Byla jsem

Ewa Klosová s českými přáteli během Festivalu nezávislé československé kultury. První zprava Karel Hvížďala.

Foto: archiv Ewy Klosové

polská státní občanka vdaná za československého občana a navštívit svoji rodinu v Polsku jsem měla kdykoli nárok.

Z Poznaně jsem podnikla cestu do Wrocławu. Když jsem zjistila, že Mirek Jasiňský je zrovna ve Švédsku, propadla jsem lehké panice. Co udělám, když nebude přítomen ani Jarek Broda? Naštěstí se mi povedlo ho telefonicky kontaktovat. A pak ho s domluveným heslem na rtech navštívit doma. Tam jsme se zdrželi jen chvíli, Poláci taky měli své zkušenosti s odposlechy. Celou věc jsme domluvili na lavičce v blízkém parku. Měla jsem dojem, že Jarek byl nápadem českých kamarádů mírně šokován. Chvíli se mi také zdálo, že mě považuje za provokatérku. Nejspíš jsem na něj nakonec zapůsobila natolik důvěryhodně, že vypracoval plán celé akce a určil místo na polsko-československé hranici, kam by

se měl Standa dostavit v domluvený den a hodinu.

Museli jsme ještě nalézt heslo pro začátek celé akce. Nevím, proč mě napadla zrovna „salmonella“, ale u ní zůstalo. S malou dušičkou jsem se vydala z parku do města směrem k vlakovému nádraží. Z opatrnosti jsem se vracela rovněž přes Poznaň a celou cestu jsem si neustále opakovala veškeré údaje, nezbytné pro zdárný průběh zářijové akce. Po návratu do Prahy jsem všechny informace předala Ivanu Lamperovi. Nejvíc ho překvapilo heslo akce, slovo neznal a o nemoci, kterou salmonella způsobuje, asi neslyšel.

Po kurýrní výpravě do Polska mi spadl velký kámen ze srdce. Později jsem se dozvěděla, že akce „Salmonella“ byla úspěšná, přestože měla nebezpečně dobrodružný průběh.

Osvědčené finty s vlakovým lístkem do Poznaně jsem využila ještě jednou,

začátkem listopadu 1989, při cestě na wrocławský Festival nezávislé československé kultury. Zachránila mě před vyhozením z vlaku. Českoslovenští policisté a pohraničníci měli příkaz zabránit lidem v účasti na festivalu stůj co stůj. Jejich řádění jsem „přežila“ jediná z kupé. A jako jedna z mála cestujících původně přečpaného vlaku. Sítem prošli jen ti, kteří dokázali přesvědčivě obhájit účel své cesty. A hlavně neměli lístek jen do Wrocławu.

Během památných a neopakovatelných festivalových dní jsem Standu vyhlížela. Ale přátelé z Polsko-československé solidarity se shodovali, že jeho účast na akci by byla příliš riskantní. Aby si zachránil kůži, musel dokonce několikrát měnit místo pobytu. Se Standou jsme se potkali teprve 10. prosince 1989 u Uhlů, poté co ho šikovně polští a slovenští horští průvodci úspěšně převedli přes hranici a dovezli do Prahy.

pd